

ВИКОРИСТАННЯ РЕЙТИНГОВИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИ ОЦІНЦІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Під час визначення інвестиційної привабливості підприємства до уваги підчас приймається доволі велика кількість показників, що з різних боків характеризують його фінансове і економічне становище. Значна чисельність критеріїв оцінювання зумовлює існування спеціальних методів представлення результатів оцінки у простому, наочному й водночас ефективному вигляді. Одним з них є метод розрахунку рейтингів оцінюваних суб'єктів.

Розрахунок рейтингу включає наступні етапи:

- а) систематизація й аналітична обробка інформації за період аналізу;
- б) обґрунтування системи показників, використовуваних для рейтингової оцінки, їхня класифікація;
- в) розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки;
- г) ранжирування підприємств по рейтингу й ухвалення інвестиційного рішення.

Єдиної відповіді стосовно універсального переліку критеріїв привабливості підприємства з погляду інвестора немає, зважаючи на велике коло ознак класифікації суб'єктів господарської діяльності й умов їхньої діяльності. Тому проілюструємо можливості методики на умовному прикладі діяльності чотирьох виробничих підприємств, що мають різні розміри, показники випуску продукції, ліквідність активів і фінансової стійкості. Складемо матрицю з елементами a_{ij} , по рядках якої записано номери показників $i=1..n$, а по стовпцях - номери підприємств $j=1..m$ (табл. 1). Вказані елементи є певними показниками оцінки фінансово-економічної діяльності підприємств.

Таблиця 1 - Вихідні дані

Номер показника (i)	Номер підприємства (j)				Ваговий коефіцієнт показника (P _i)
	Підприємство 1	Підприємство 2	Підприємство 3	Підприємство 4	
1	a ₁₁	a ₁₂	...	a ₁₄	P ₁
2	a ₂₁	a ₂₄	P ₂
3	P ₃
...
11	P ₁₁
12	a _{12 1}	a _{12 4}	P ₁₂

Рейтингова оцінка підприємств може виконуватись з урахуванням значимості для користувача окремих показників або їхньої сукупності, тобто шляхом розрахунку декількох модифікацій.

Перша модифікація полягає у рейтинговій оцінці інвестиційних можливостей j-го підприємства за максимальним значенням показника i, тобто найвищий рейтинг отримує те підприємство, що набирає найбільший сумарний результат:

$$R_j^1 = \sqrt{\sum_{i=1}^n a_{ij}^2} = \sqrt{a_{1j}^2 + a_{2j}^2 + \dots + a_{nj}^2} \quad (1)$$

Перевага цієї модифікації в простоті, ясності і швидкості розрахунку.

Друга модифікація рейтингової оцінки будується на обліку значимості кожного показника матриці:

$$R_j^2 = \sqrt{\sum_{i=1}^n P_i \cdot a_{ij}^2} = \sqrt{P_1 \cdot a_{1j}^2 + P_2 \cdot a_{2j}^2 + \dots + P_n \cdot a_{nj}^2} \quad (2)$$

де P_i - вагові коефіцієнти показників.

Ця модифікація дозволяє увести фактор побажань інвесторів, оскільки вагові коефіцієнти для кожного показника, обумовлені експертним шляхом, показують значимість параметра в загальній оцінці фінансового стану підприємства.

Подібна видозміна зв'язана з тим, що користувачі, що проводять дослідження, можуть керуватися різними інтересами. Так, при оцінці рейтингу підприємств банками більш значимими виявляться показники платоспроможності і фінансової стійкості, а для покупця акцій підприємства більш важливими є рентабельність капіталу і ріст ділової активності, тобто показники, що впливають на розмір дивідендів.

У наведеному прикладі інвестор віддає перевагу росту головним чином першої групи показників (показники рентабельності) і частково другої (показники фінансової стійкості).

Третя модифікація може знайти найбільше застосування, тому що вона реалізує принцип порівняності показників підприємства з показниками найбільш успішного конкурента. Базою відліку для рейтингової оцінки фінансового стану підприємства тут виступають не суб'єктивні припущення експертів, а сформовані в реальній конкуренції найбільш високі результати з усієї сукупності порівнюваних об'єктів. По кожному показнику розраховується найбільше значення, що заноситься в стовпець умовного еталонного підприємства. Потім вихідні показники матриці a_{ij} стандартизуються шляхом їхнього розподілу на відповідний показник еталонного підприємства:

$$X_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}} \quad (3)$$

Рейтинг підприємства у даному випадку визначається:

$$R_j^3 = \sqrt{\sum_{i=1}^n (1 - x_{ij})^2} = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2} \quad (4)$$

Найвищий рейтинг має підприємство з мінімальним значенням R_j^3 . Достоїнством третьої модифікації є її порівняльний характер, тому що тут враховуються і зіставляються реальні показники всіх конкурентів.

Четверта модифікація рейтингової оцінки враховує значимість окремих показників відповідно до потреб користувача:

$$R_j^4 = \sqrt{\sum_{i=1}^n P_i \cdot (1 - x_{ij})^2} = \sqrt{P_1 \cdot (1 - x_{1j})^2 + P_2 \cdot (1 - x_{2j})^2 + \dots + P_n \cdot (1 - x_{nj})^2} \quad (5)$$

П'ята модифікація рейтингової оцінки фінансового стану, діловій активності і рентабельності підприємств заснована на використанні середньоквадратичного відхилення:

$$R_j^s = \sqrt{\sum_{i=1}^n (a_{ij}^{opt} - a_{ij})^2} = \sqrt{(a_{1j}^{opt} - a_{1j})^2 + (a_{2j}^{opt} - a_{2j})^2 + \dots + (a_{nj}^{opt} - a_{nj})^2} \quad (6)$$

Порівняння виробляється не із середньою величиною показника по всіх аналізованих підприємствах, а з оптимальним значенням, виробленим при ефективному веденні бізнесу. При цьому розглядаються тільки ті відхилення, що характеризують негативну тенденцію. Дана модифікація рейтингової оцінки сполучена з відносно трудомісткими розрахунками, але дозволяє враховувати показники, зниження яких є позитивною характеристикою бізнесу, або оптимальний діапазон значень визначеного показника, відхилення від якого в обидва боки небажане.

Використання рейтингових показників підвищує наочність представлення результатів оцінки підприємств і сприяє прийняттю ефективних рішень стосовно вибору передбачуваних об'єктів інвестування.